

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**
SA EXAM
PAPERS

basic education

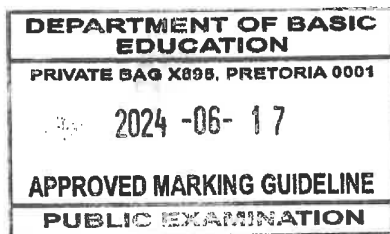
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

LANDBOUWETENSKAPPE V1

MEI/JUNIE 2024

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 150

SM Gcwensa
Umalusi
14 June 2024

APPROVED

DN Mathobo
Umalusi
14 June 2024

JN Mokhantso
Internal moderator
14 June 2024

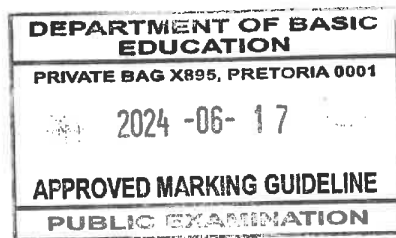
Hierdie nasienriglyne bestaan uit 12 bladsye.

Kopiereg voorbehou

Blaai om asseblief

AFDELING A**VRAAG 1**

1.1	1.1.1	B ✓✓	(10 x 2)	(20)
	1.1.2	D ✓✓		
	1.1.3	A ✓✓		
	1.1.4	C ✓✓		
	1.1.5	B ✓✓		
	1.1.6	C ✓✓		
	1.1.7	D ✓✓		
	1.1.8	A ✓✓		
	1.1.9	B ✓✓		
	1.1.10	C ✓✓		
1.2	1.2.1	Geeneen ✓✓	(5 x 2)	(10)
	1.2.2	Beide A en B ✓✓		
	1.2.3	Slegs B ✓✓		
	1.2.4	Slegs B ✓✓		
	1.2.5	Slegs A ✓✓		
1.3	1.3.1	Retro-peristalse ✓✓	(5 x 2)	(10)
	1.3.2	Volhoubare medikasie/geïntegreerde siektebestuur ✓✓		
	1.3.3	Ovigenese/oögenese ✓✓		
	1.3.4	Herhaalkoei ✓✓		
	1.3.5	Impotensie ✓✓		
1.4	1.4.1	Diffusie/passiewe absorpsie ✓	(5 x 1)	(5)
	1.4.2	Laaghoutbord ✓		
	1.4.3	Estrus ✓		
	1.4.4	Fetale ✓		
	1.4.5	Pistolet/inseminasiegeweer ✓		
TOTAAL AFDELING A:			45	

[Signature]

[Signature]

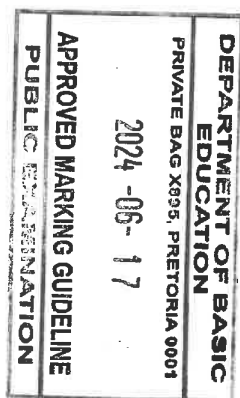
[Signature]

AFDELING B**VRAAG 2: DIEREVOEDING****2.1 Die spysverteringskanaal van 'n plaasdier**

- 2.1.1 **Klassifikasie van die plaasdier**
Nie-herkouer/monogastriese/enkelmaag-plaasdier ✓ (1)
- 2.1.2 **Naam van die plaasdier**
Pluimvee/hoender ✓ (1)
- 2.1.3 **Rede gebaseer op die seka**
Daar is twee seka teenwoordig ✓ (1)
- 2.1.4 **Identifikasie van die dele gemerk**
- A Dunderm/duodenum/jejunum/ileum ✓ (1)
C Rektum ✓ (1)
D Kloak ✓ (1)

2.2 Mikro-organismes in die retikolorumen

- 2.2.1 **TWEE voorbeelde van mikro-organismes in die retikolorumen**
- Bakterieë ✓
  - Protosoë ✓
  - Fungi ✓
  - Archaea ✓
  - Virusse ✓ (Enige 2) (2)
- 2.2.2 **TWEE vereistes vir die normale funksionering van mikro-organismes**
- Anaerobiese toestande ✓
  - Die teenwoordigheid van koolstofdioksied ✓
  - pH van 5,5 - 6,5/effe suur ✓
  - Temperatuur van 38 - 42 °C/warm omgewing ✓
  - Gereelde inname van voer ✓
  - Verwydering van afvalprodukte ✓
  - Osmotiese toestande/teenwoordigheid van vog ✓
  - Teenwoordigheid van vlugtige vetsure ✓
  - Teenwoordigheid van voldoende voedingstowwe ✓ (Enige 2) (2)

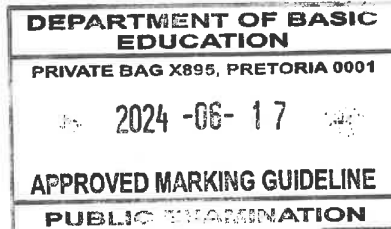
Kopiereg voorbehou

Blaai om asseblief

2.3 Skematiese voorstelling van die tipes voer

2.3.1 Identifikasie van die tipes voer

- A Konsentrete ✓
B Ruvoere ✓

(1)

(1)

2.3.2 Identifikasie van

- (a) Sappigevoer - C ✓
(b) Mieliemeel - D ✓
(c) Verhoogde lywigheid van die rantsoen - B/C ✓

(1)

(1)

(1)

2.4 Verteerbaarheidskoëffisiënt

2.4.1 Berekening van die verteerbaarheidskoëffisiënt van die hooi

$$\text{DMI (kg)} = \frac{90}{100} \times 18 \text{ kg} = 16,2 \text{ kg} \checkmark$$

$$\text{VK} = \frac{\text{Droë materiaal inname (kg)} - \text{droë mis (kg)}}{\text{Droë materiaal inname (kg)}} \times 100 \checkmark$$

$$= \frac{16,2 \text{ kg} - 5 \text{ kg}}{16,2 \text{ kg}} \times 100 \checkmark$$

$$= 69,1 \checkmark \% \checkmark$$

(5)

2.4.2 Gevolg/Implikasie

- 69,1% ✓ van die voer is verteer en geabsorbeer ✓
- 30,9% ✓ is uitgeskei ✓
- Hoogs ✓ verteerbaar en geabsorbeer ✓

(Enige 1)

(2)

2.5 Herrangskikking van die proteïenbronne

- Eiers ✓
- Melk ✓
- Lusern ✓

(1)

(1)

(1)

2.6 Voedingsverhouding

2.6.1 Definisie van die voedingsverhouding

Die verhouding tussen die verteerbare proteïen en die verteerbare nie-proteïen bestanddele ✓ in 'n rantsoen of voer ✓

(2)

2.6.2 Berekening van die voedingsverhouding

$$VV = 1 : \frac{\%TVV - \%VP}{\%VP} \checkmark$$

$$= 1 : \frac{79\% - 7\%}{7\%} \checkmark$$

$$VV = 1 : 10 \checkmark$$

OF

$$VV = 1 : \frac{\% \text{Verteerbare nie-stikstof voedingstowwe}}{\% \text{Verteerbare proteïen}} \checkmark$$

$$= 1 : \frac{72\%}{7\%} \checkmark$$

$$VV = 1 : 10 \checkmark$$

(3)

2.7 Voervloei

2.7.1 Identifikasie van die maand met die laagste voer beskikbaar Julie ✓

(1)

2.7.2 Rede om die vermindering in hoeveelhede te ondersteun
Ongunstige omgewingstoestande ✓

(1)

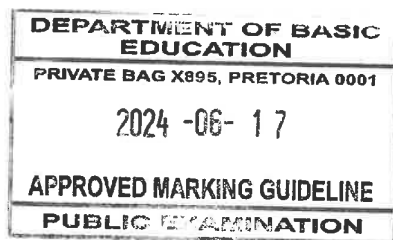
2.7.3 Berekening van die totale voer benodig vanaf Januarie - Junie

- 50+50+60+60+70+60 ton ✓
- 350 ton ✓

(2)

2.7.4 Die tendens van voer beskikbaar vanaf Augustus - Desember
Daar is 'n verhoging in die voer beskikbaar vanaf Augustus - Desember ✓

(1)

[35]

Kopiereg voorbehou

Blaai om asseblief

SA EXAM
PAPERS

VRAAG 3: DIEREPRODUKSIE, BESKERMING EN BEHEER**3.1 Boerdery- en produksiestelsels****3.1.1 Identifikasie van die boerdery- en produksiestelsels****(a) Boerderystelsel - Bestaansboerdery ✓ (1)****(b) Produksiestelsel - Ekstensief ✓ (1)****3.1.2 Regverdiging van die ekstensiewe produksiestelsel**

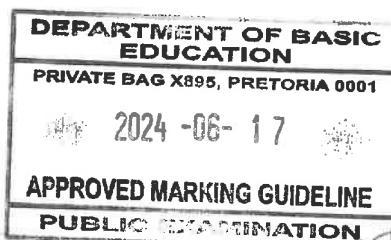
- Diere soek self kos ✓
- Daar is min diere op 'n groot area ✓ (Enige 1) (1)

3.1.3 Onderskei tussen bestaans- en kommersiële boerdery**Bestaansboerdery - Boer hoofsaaklik om die gesin te onderhou/ kleiner/minder impak op die omgewing/kapitaal insette/arbeid/ tegnologie ✓ (1)****Kommersiëleboerdery - Boer om te verkoop/wins te genereer/ groter/meer impak op die omgewing/kapitaal insette/arbeid/ tegnologie ✓ (1)****3.1.4 TWEE faktore om diereproduksie te verhoog**

- Voeding ✓
- Teling/reproduksie ✓
- Algemene bestuur ✓
- Omgewing ✓ (Enige 2) (2)

3.2 Die verskillende toerusting wat in 'n intensiewe produksiestelsel gebruik word**3.2.1 Identifikasie van die toerusting****A Nippeldrinkers ✓ (1)****B Voerbak/voerder ✓ (1)****C Infrarooi lig ✓ (1)****3.2.2 TWEE redes vir die aanhou van pluimvee in 'n skuiling**

- Beskerming teen uiterste weerstoestande ✓
- Beskerming teen predatore/diefstal ✓
- Vergemaklik bestuur/hantering/beheer ✓
- Optimale produksie ✓
- Handhaaf biosekuriteit ✓ (Enige 2) (2)

Kopiereg voorbehou

Blaai om asseblief

3.3 Die hantering van diere**3.3.1 Redes vir die hantering van beeste**

- A Onthoring ✓ (1)
 B Melk ✓ (1)

3.3.2 TWEE basiese riglyne vir die hantering van beeste

- Kondig teenwoordigheid aan deur die aanraak van diere ✓
- Vermy die veg zone ✓
- Gebruik behoorlike hanteringsfasiliteite ✓
- Laat altyd 'n ontsnappingsroete oop ✓
- Vermy 'n skokstok indien diere nêrens het om heen te gaan nie ✓
- Gee diere tyd om hulself reg in te stel voordat daar begin word om met hulle te werk/beweeg diere stadig teen hul eie pas ✓
- Moenie in klein areas saam met diere in gaan nie ✓
- Vermy 'n geskreeu ✓
- Vermy die gebruik van swepe/gooi van voorwerpe na diere ✓
- Werk met kalwers in 'n geïsoleerde area weg vanaf hul moeders af ✓
- Personeel wat diere hanteer moet goed opgelei/vaardig/kundig wees ✓ (Enige 2) (2)

3.3.3 TWEE gevolge van die verkeerde hantering van plaasdiere

- Plaasdiere raak moeiliker om te hanteer ✓
- Kneusplekke/afname in die kwaliteit van produkte ✓
- Afname in produksie/plaasdiere kan vrek ✓
- Daling in die besettingsyfer tydens KI ✓
- Aggressief/gevaar vir hanteerders/ander diere ✓ (Enige 2) (2)

3.4 Diersiektes**3.4.1 Voltooi die ontbrekende inligting**

- A Omlope ✓ (1)
 B Protozoa ✓ (1)
 C Mastitis ✓ (1)
 D Virus ✓ (1)
 E

- Aggressie/opgewondenheid/blaf gedurig/byt aan alles ✓
- Skuim in die mond/oormatige speeksel afskeiding/kwyl ✓
- Handloop rond in sirkels ✓
- Verlamming van die onderkaak en tong/gebrek aan koördinasie ✓
- Aanvalle/stuipe en vrektes ✓ (Enige 1) (1)

3.4.2 TWEE ekonomiese gevolge van aansteeklike diersiektes

- Stop die uitvoere en invoere/afname in internasionale handel ✓
- Afname in produksie/vrektes ✓
- Hoë behandelings-/inrentingskoste vir beheer/voorkom van siektes ✓
- Verlies aan inkomste/wins ✓ (Enige 2) (2)

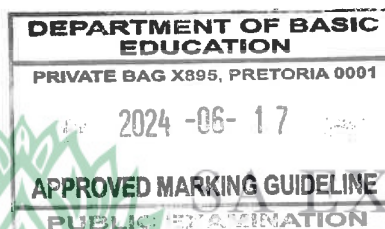

- 3.5 **Lewensiklus van 'n parasiet**
- 3.5.1 **Klassifikasie van die parasiet**
Interne/endoparasiet ✓ (1)
- 3.5.2 **Identifikasie van die gasheer**
  - Skape ✓ (1)
  - Slak ✓ (1)
- 3.5.3 **TWEE veldbestuurspraktyke om die parasiet te beheer**
  - Wisselweiding ✓
  - Rus die geïnfekteerde weiding ✓
  - Vermy die beweiding van nat areas ✓
  - Laat bestande spesies toe om die weidings te benut ✓
  - Pas zero/geen beweiding toe ✓
  - Bewei die onbesmette weidings ✓
  - Brand van veld/vernietiging van slakke ✓ (Enige 2) (2)
- 3.6 **Eksterne parasiete**
- 3.6.1 **Identifikasie van die parasiete**
PARASIEET A - Neuswurm ✓ (1)
PARASIEET B - Myte ✓ (1)
- 3.6.2 **EEN simptoom van neuswurm**
  - Nies en nasale irritasie ✓
  - Skud die kop om van die parasiet ontslae te raak ✓
  - Erge dik geel nasale uitskeiding ✓
  - Asemnood/moeilike asemhaling ✓ (Enige 1) (1)
- 3.6.3 **TWEE maniere om 'n brommer besmetting te voorkom**
  - Regte tydsberekening van skeer ✓
  - Knip/wegsny van grondbevlekte wol/mikskeer ✓
  - Skoonmaak/behandeling van wonde ✓
  - Sit sterte afsit ✓
  - Lamtyd verkieslik na skeer ✓
  - Teel en seleksie van bestande diere ✓
  - Afval bestuur/higiëne/sanitasie ✓ (Enige 2) (2)

[35]

Kopiereg voorbehou

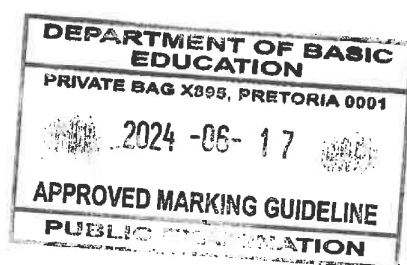

Blaai om asseblief

VRAAG 4: DIEREREPRODUKSIE

- 4.1 **Manlike en vroulike reproduksie-organe in beeste**
- 4.1.1 C ✓ (1)
- 4.1.2 D ✓ (1)
- 4.1.3 A ✓ (1)
- 4.1.4 E ✓ (1)
- 4.2 **Naam van die hormone**
- 4.2.1 Follikel stimulerende hormoon/FSH ✓ (1)
- 4.2.2 Estrogeen ✓ (1)
- 4.2.3 Progesteron ✓ (1)
- 4.2.4 Follikel stimulerende hormoon/FSH ✓ (1)
- 4.3 **Steriliteit en onvrugbaarheid in plaasdiere**
- 4.3.1 Naam van die toestand wat lei tot steriliteit in plaasdiere -
Onderontwikkelde testis of ovaria - Hipoplasie ✓ (1)
- 4.3.2 Testis bly in die liggaamsholte geheg en beweeg nie af in die
skrotum nie - Kriptorchidisme ✓ (1)

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized name.

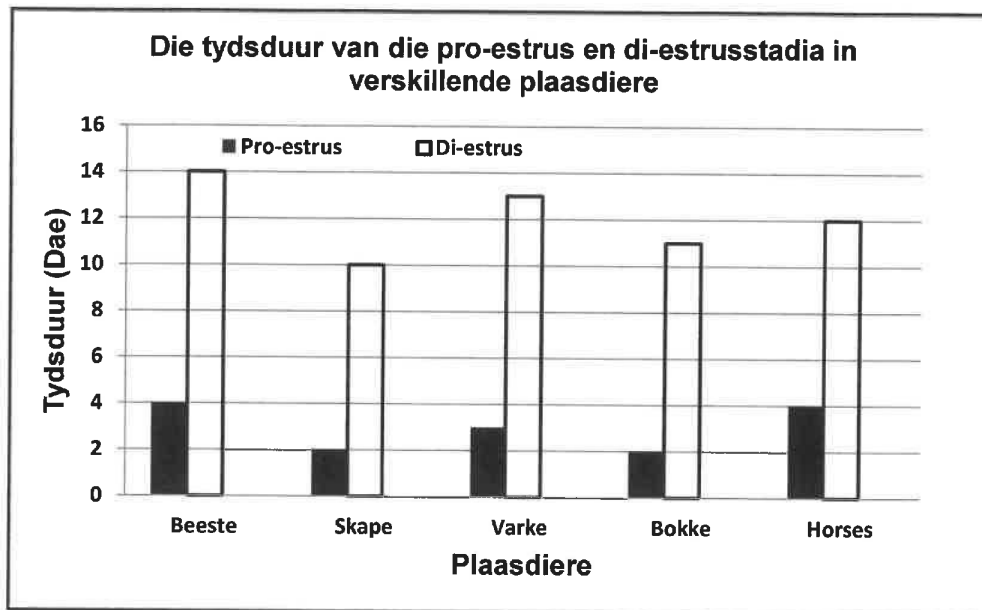
A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized name.

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized name.

Kopiereg voorbehou

Blaai om asseblief

4.4 **Gekombineerde staafgrafiek van die tydskuur van die pro-estrus en di-estrusstadia in verskillende plaasdiere**

KRITERIA/RUBRIEK/NASIENRIGLYNE

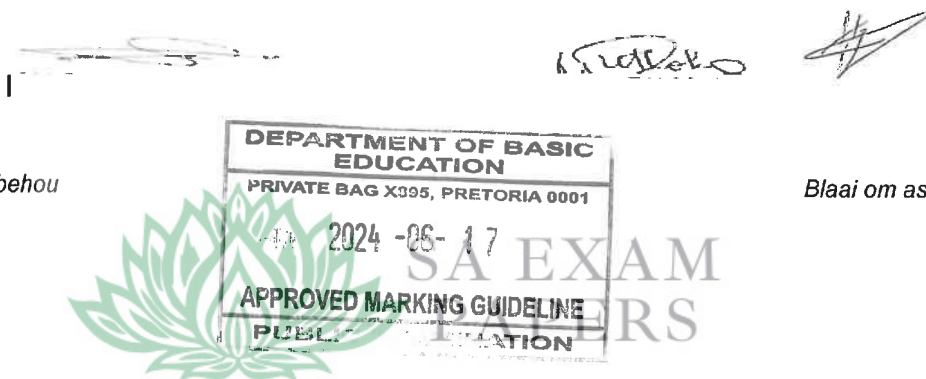
- Korrekte opskrif ✓
  - X-as: Korrek gekalibreer met byskrif (Plaasdiere) ✓
  - Y-as: Korrek gekalibreer met byskrif (Tydskuur) ✓
  - Korrekte eenhede (dae) ✓
  - Gekombineerde staafgrafiek ✓
  - Akkuraatheid (80%+ korrek geplot) ✓
- (6)

4.5 **Sinchronisasie van estrus**

- 4.5.1 **Naam van die proses**
Sinchronisasie van estrus ✓
- (1)

- 4.5.2 **TWEE metodes gebruik vir die sinchronisasie van estrus**
- Inspuiting van prostaglandien ✓
  - Inspuiting van sintetiese progesteron ✓
  - Inspuiting van CoSynch estrus sinchronisasie/GnRH ✓
  - MGA/PG word in die voer gemeng ✓
  - Vaginale plasing van hormone/CIDR ✓
  - Oorimplantate met progesteron ✓
- (Enige 2) (2)

Kopiereg voorbehou

Blaai om asseblief

- 4.5.3 **TWEE nadele van die proses**
- Arbeids intensief ✓
  - Benodig hoë vlakke van kundige bestuur ✓
  - Duur/hoë tegnologie ✓
  - Dragtigheidsondersoeke moet gereeld gedoen word ✓
  - Benodig goeie hanteringsfasiliteite ✓
  - Swak liggaamskondisies/voeding/gesondheid sal die proses negatief affekteer ✓ (Enige 2) (2)
- 4.6 **Kunsmatige inseminasie**
- 4.6.1 **Identifikasie van die reprodktiewe tegniek**
Kunsmatige inseminasie/KI ✓ (1)
- 4.6.2 **TWEE metodes vir die versameling van semen**
- Gebruik van 'n kunsvagina ✓
  - Gebruik van 'n elektro-ejakulator/elektriese stimulering ✓ (2)
- 4.6.3 **EEN voordeel van KI**
- Semen van suiwer beproefde bulle/getoetste bulle word gebruik ✓
  - Verminder die oordra van geslagsoordraagbare siektes ✓
  - Vinnige en ekonomiese manier om die kudde te verbeter ✓
  - Semen van bulle van ander lande kan gebruik word ✓
  - Verbeter die kommersiële waarde van die kudde ✓
  - Semen van een bul kan vir die KI van baie koeie gebruik word ✓
  - Semen van meerderwaardige bulle met die verlangde eienskappe kan gebruik word self na die dood van die bul/nie nodig vir die aankoop/onderhoud van 'n duur bul nie ✓ (Enige 1) (1)
- 4.7 **Meervoudige geboortes**
- 4.7.1 **Identifikasie van die tweeling**
DIAGRAM A - Disigotiese/fraternale/nie-identiese tweeling ✓ (1)
DIAGRAM C - Monosigotiese/identiese tweeling ✓ (1)
- 4.7.2 **Diagram wat die tweeling verteenwoordig**
(a) Van dieselfde geslag - Diagram C ✓ (1)
(b) Fisiese voorkoms verskil - Diagram A ✓ (1)
- 4.7.3 **Die term vir die vroulike fetus**
Freemartin ✓ (1)
- 4.7.4 **Die toestand van die defek op die dier**
Steriliteit ✓ (1)

Kopiereg voorbehou

Blaai om asseblief

4.8 Stadia van geboorte**4.8.1 Identifikasie van stadia****Diagram A** - Uitwerping van die fetus ✓ (1)**Diagram B** - Voorbereidings stadium ✓ (1)**4.8.2 Indikasie van die stadium van geboorte**

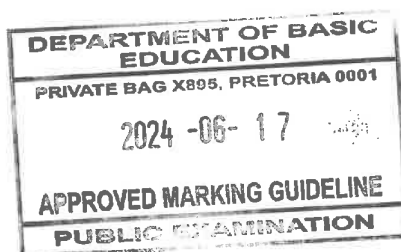
Uitwerping van die plasenta ✓ (1)

4.8.3 EEN gedragsteken van koeie wat op die punt staan om geboorte te skenk

- Koeie isoleer hulself van die kudde ✓
- Hulle hou op eet ✓
- Koeie toon tekens van angs en ongemak ✓
- Rusteloos, beweeg in sirkels, byt of skop haar flanke/loop rond ✓
- Maak bulk geluide ✓
- Urineer en mis gereeld ✓
- Herhaalde oplig van die stert ✓

(Enige 1)

(1)

[35]**TOTAAL AFDELING B: 105****GROOTTOTAAL: 150**

Kopiereg voorbehou

SA EXAM
PAPERS